

GETA-MATCĂ A LIMBILOR EUROASIATICE

Subcapitole:

I Scrierea

II Prima lege scrisă: LEX ATTINIS/L.ATTINIA

III Palatizarea, caracteristică a limbii gete

IV Cuvinte gete, vechi islandeze, suedeze și daneze

Prin cărturarii nordici - Saxo Grammaticus (1140-1206); Johannes Magnus Gothus (1488-1544); Olaus Magnus Gothus (1490-1557); Carolus Lundius (1638-1725) și Johann Axehielmus (1618-1692) de care mă ocup de mai bine de zece ani, am aflat multe fapte demne de luat în seamă de către ai noștri geografi, istorici, filologi, dar căroră din păcate, nu le sunt cunoscute și, și mai trist, plătind un mare tribut ideilor preconcepute, refuză să le cunoască, ba nu vor nici măcar să le audă spuse de către alții care le cunosc. Această atitudine negativistă căreia eufemistic i-am spune "comoditate" am constatat-o și toți aceia dintre noi care în ziua de 24 octombrie 2003 am fost prezenți la Institutul de Arheologie unde, conform afișului de la B.A. și M.L.R. urma să aibă loc de dezbatere liberă condusă de Acad. Alexandru Vulpe și Prof. Dan Slușanschi pe tema etnonimului Dac/Get; acolo, am constatat cu amărăciune cu toții că nu era câtuși de puțin o dezbatere liberă, ci o neaoșă manieră dictatorială de impunere a temei așa cum o voiau organizatorii, astfel încât până și cunoscutul profesor Mircea Babeș, indignat de stilul dictatorial în care se desfășura ședința, a părăsit brusc masa prezidențială, trântind nervos și ostentativ ușa.

Desigur că acelei ședințe ar merita să i se dedice o cărțuție informativă, cu valoare educațională pentru generațiile viitoare: poate o va scrie dl. Inginer I. Drăgușin sau D-na farmacistă Livia Voiculeț...merită reținută acea zi căci este o pagină de istorie a intelectualității României anului 2003: o așteptăm.

Până atunci însă, voi sublinia și de data aceasta rațiunile pentru care, pătrunzând tot mai profund în operele cărturarilor nordici, m-am apropiat tot mai mult de ei:

1. Înainte de a purcede în a scrie o carte, ei întreprindeau călătoriile de studii care durau 10-15 ani(possibil ca aceasta să fi fost norma impusă în tot Evul Mediu în țările Occidentului, căci și cea întreprinsă de către savantul german Laurentius Müller tot 15 ani durase, ocazie cu care în primăvara lui 1581, i se dezvăluise ochilor, i.a. și postamentul mormântului lui Ovidiu (la 6 zile de mers călare în amonte de la gurile fluviului Borysthenes-Nipru cu echipă de arheologi condusă de învățatul Wojnovskij) pe care era săpat epitetul cel autentic (Septentrionalische Historien, 1595, p.79-81).

2. Așterneau pe hârtie numai ceea ce văzuseră cu proprii ochi și auziseră cu propriile urechi.

3. Nu plăteau nici un tribut ideilor preconcepute.

4. Respingeau amestecul politicului în cercetarea științifică.

Mărturisesc deschis că aceste principii mi-au călăuzit pașii în întreaga mea activitate de cercetare științifică, deci, cu mult mai înainte de a face cunoștință cu cărturarii nordici: onestitatea, corectitudinea, justițialitatea în lămurirea faptelor de geografie, istorie, etc....mi le dăduse Natura; din fragedă copilărie, apoi, în timpul și după terminarea liceului mi le-am îmbogățit cu învățăturile date de trei mari cărturari universali dar și ai noștri - Publius Ovidius Naso, Martin Opitz și George Coșbuc, cărora le-am

închinat mai multe studii. Așadar, pentru ~ ultimii 11 ani le sunt datoare mai ales Nordicilor la care am descoperit multă omenie, onestitate, acuratețe și foarte multă informație și documentare științifică.

I. Primul și cel mai important datum pentru milenara noastră civilizație, este, desigur SCRIEREA - tocmai aceasta ne este negată de majoritatea oficialilor noștri care, după cum ne-au dovedit-o și cu ocazia acelei "dezbateri libere" de la Institutul de Arheologie, este dublată de refuzul ostentativ de a se informa/de a primi o informație din partea celor care au continuat să studieze și după terminarea studiilor universitare: această atitudine negativistă nu poate fi interpretată decât de REA-CREDINȚĂ [(V. și "România literară" din 11 iulie 2003 și din 19 mai 2003) - atitudine neavând nimic comun cu calitatea de cercetător].

Așadar, prin cărturarii nordici am aflat că în țările nordice, - Suedia și Danemarca, mai ales, s-au păstrat, până în Evul Mediu târziu, (poate că se mai găsesc și astăzi, numai o deplasare la fața locului, ne-ar putea-o lămuri), fragmente substanțiale din opera magistrală a cunoscutului erudit, i.a., cenzor și chestor roman CATO MAJOR (234-149 î.C) - ORIGINES, operă care, la noi în țară , fiind declarată pierdută, este, eludată (după cum o subliniam și anterior, eu am descoperit la B.A. pagini întregi din această prețioasă lucrare, citate de către alți învățați romani i.a. - Festus, Varro - și promisesem să le traduc, când voi avea răgazul necesar).

Unul din fragmente și care s-ar cuveni să figureze pe copertile cărților de citire ale copiilor noștri - cum propunea și Dl. Prof. G. Iscriu, - sună astfel: *Getae etiam, ante Romam conditam heroum suorum res praeclare gestas carmine conscriptas ad tibiam cecinerit quod multo post tempore á Romanis factitatum* ("Geții aveau o scriere cu mult mai înainte de întemeierea Romei căci ei cântau faptele de vitejie ale eroilor lor în ode

scrise și acompaniați la fluier; așa ceva s-a înfăptuit de către romani la multă vreme după ei"). Amintesc că întemeierea Romei este fixată în anul 753 î.Ch. Cum a ajuns acest înțelept cărturar roman la concluzia enunțată, am aflat-o tot de la cărturarii nordici căci la ei, din fericire, s-au conservat fragmente însemnate din operă. Studiase o rocă uriașă pe care fusese încrustat alfabetul getic primitiv, concluzionând apoi că încrustarea ar fi avut loc - sau înainte de Potop sau imediat după acesta; cum prin Potop cred că trebuie înțeleasă ultima glaciațiune pe care oamenii de specialitate o fixează cu 10-12 mii de ani în urmă - perioada topirii ghețarului Würm - dar și domnia uriașilor. (A se vedea și microstudiul meu temeinic documentat "Uriașii, o realitate istorică și la noi, nu numai în Scandinavia" publicat în "A doua culegere de microstudii și articole din 2006).

Personal mi-am exprimat deja opinia pe care o repet și acum și anume că acea rocă uriașă trebuie să fi pornit din Insula Tula (Islanda de azi), cu variantele Thyla/Tyla, Ultima Tula, Terra glacialis, adică Țară/Ținut de gheață; în engl. brit., ICELAND (deci, un toponim datând de milenii), pe baza faptului că acolo în ULTIMA TULA au trăit, lângă alte 5-6 populații și primii Geți, dar ca cei mai numeroși, cei mai harnici, cei mai frumoși și cei mai nobili și care, la acea vreme (?) se numeau GAUTAI, în fapt cel mai vechi etnonim getic. (Dar dacă voi afla documente doveditoare ale prezenței acestei seminții getice GAUTAI și în Norvegia sau Suedia, atunci îmi voi permite să susțin că acea rocă din nordul uneia din ele a coborât la porțile Upsalei și nu din Islanda.

Etonimul GAUTAI este prezent în sanscrită sub forma de GAUTA, GAUTAMA și BUDHA. Consoanele B, G și U (=V/B/G) sunt permutabile provenind din vechea zeitățe germanică WODAD/WOTAN/ODIN și care, la rândul său se trage din cel mai vechi zeu/ zis-zeu nordic ATTIN; el fiind

autorul primei legi scrise - LEX ATTINIS/LEX ATTINIA, în fapt un plebiscit, de aceea a și fost zeificat după moarte.

Această străveche zeitate getică este prezentă sub o formă sau alta, la toate popoarele euroasiatice: la turci ATTA cu sensul de TATĂ (V. ATTATÜRK, cognomen al lui Mustafa Kemal = Tată al turcilor, ca unul care pusese bazele statului modern turc; îl găsim și în mg. sub forma ety = tată, ba chiar și în bască eti (limbă care, până în prezent nu este încadrată în nici un grup lingvistic; firea bascilor și limba, mai ales, m-a determinat să cred că ei sunt rămășițe ale semințiilor de pe Atlantida); în gr. veche este $\alpha\tau\alpha$, în lat. *atta*, dar la Quintilian și Varro îl găsim și sub forma TATTA, cu sensul de tată care hrănește (trimețând la franțuzescul de mai târziu *tette*, *tétin* = mamelon și la toată familia de cuvinte; atât $\alpha\tau\alpha$ cât și $\tau\alpha\tau\alpha$ se găsesc la Homer [cu sens hipocoristic și de alint TĂTUC/PAPĂ] dar cuv. este prezent și în hitită, deci cu două milenii mai înainte de Homer; și, pentru că o bună parte din cele 400 de cuvinte hitite sunt menționate de Lundius ca fiind gete, și cum limba, ca mijloc de comunicare între oameni, este aceea care definește o etnie, o națiune, am dedus că geta este totuna cu hitita; și pentru că multe din cuvintele engleze, conform *Etymologisches Wörterbuch der englischen Sprache* a lui Holthausen - din navigație, habitat, agricultură...trimit la vechea islandeză, am concluzionat, desigur și pe baza faptului istoric pomenit, - că geta este totuna cu vechea islandeză: motivul profesional este însă că aceleași cuvinte sunt prezente în Dicționarul de cuvinte gete al lui C. Lundius. Acel străbun TĂTUC-ATTIN și făuritor al primei legi scrise - un plebiscit care-i și poartă numele - LEX ATTINIS/L:ATTINIA, a fost însușit și de către greci (cum ei, de fapt și-au însușit și întreaga mitologie de la geți, adevăr valabil și pentru celelalte asiatice mitologii), devenind ADONIS, frumosul tânăr îndrăgit de Afrodita

și ucis de un mistreț în floarea vârstei (Despre el narează și Theocrit în idila La

moartea lui Adonis, tradusă de mine și cuprinsă în volumul de Traduceri din elină și latină, sub titlul " Thesmophoriile" de Aristofan - această comedie fiind piesa de greutate a cărții apărută la CRATER în anul 2000). Acest zis-zeu străvechi getic numit ATTIN și l-au însușit și ebraicii, prin frigieni, seminție tracă, fiind prezent în formula ADONAI! însemnând Doamne! Stăpâne!. Cuvântul getic însemnând TATA, având la origine numele propriu ATTIN, este prezent și în hurită, limbă înrudită cu hitita, atât sub forma TATA, cât și a diminutivului TATI, exact ca în limba română.

În Biblia lui Ulfila, cunoscută sub numele de Codex Argenteus (pentru că este argintată și pe alocuri și aurită) ne confruntăm cu antroponimul ATTIN, cu sensul de DUMNEZEU ATOTPUTERNIC, cf. textelor paralele gr.și lat.; când însă Ulfila se referă la Iisus Christos, spune FRAUYA (trimițând fie la matriarhat, fie la Iisis, a cărei cult, cf. Dio Cassius - fusese introdus și pe teritoriul dacic cucerit de romani; un jurist teleormănean, numit Dinu, mi-a mărturisit cu vreo 3-4 ani în urmă că, în căutare de inscripții juridice, a descoperit unele în care se preciza pedepsirea localnicilor pentru că nu respectaseră întocmai preceptele acestei zise-zeițe (de fapt cultul ei era răspândit la multe alte popoare). Aceasta vrea să însemne, pe de o parte că la Roma deja se oficializase monoteismul introdus la mijlocul sec. II î.C. prin evreii aduși ostateci la Roma din Egipt, pe de altă parte că creștinizarea în masă a strămoșilor noștri s-a petrecut pe vremea episcopului Ulfila (313-383), legalizat și prin edictul lui Constantin cel Mare din 313, creștinizare care în sec.I, sub apostolul Andrei doar se înfiripase).

Când Ulfila vrea să spună - în același Codex Argenteus - tată cum este de pildă, în rugăciunea Tatăl nostru (Mat. 6,9-13), folosește ATTA - Atta

unsar; așadar Ulfila a cuvântat în cea mai mare parte în meso-getă și a scris cu litere gete, el trecând eronat drept inventator al alfabetului gotic/getic, ne lămurește clar Bonaventura Vulcanius, profesorul de elină de la Universitatea din Bruges în a sa monumentală operă *De literis et lingua Getarum sive Gothorum Romae*, 1579: rolul lui Ulfila s-a redus în fapt, la unele modificări aduse alfabetului getic. Vulcanius ne oferă mai multe alfabetice gotice/gete, și ca al 2-lea publică și alfabetul getic primitiv (primul o făcuse Joannes Magnus Gothus în *Historia de omnibus Gothorum Sueonumque regibus, Romae, 1554* (publicată de către fratele său Olaus, la zece ani după moartea lui Joannes); a treia persoană am fost eu, în cartea "Cărturari nordici despre geți și limba lor scrisă", 2002 și 2004.

Roca uriașă pe care fusese încrustat de către uriași alfabetul getic primitiv s-a găsit până cel puțin în secolul al 18-lea în Muzeul Regal de Antichități din Upsala aflat sub custodia profesorului, juristului, asesorului Regal și bun amic al lui Lundius, deși mai mare cu trei decenii - numit Johann Axehielmus (posibil să se mai găsească și azi, în orice caz documente glăsuind despre ea, cu siguranță că da).

Despre această faimoasă rocă, analizată mai întâi - repet -, că cel dintâi cunoscut mie -, de către savantul roman Cato Major, relatează și Olaus Magnus Gothus în cartea *Historia de gentibus septentrionalibus, earumque sitibus...* Romae, 1555, în prefața căreia, Autorul i.a., subliniază că întreaga iconografie prezentă pe fiecare pagină a voluminosului tratat - este pictată de mâna sa proprie, dar copiind aproape perfect, picturile rupestre.

În Dicționarul său de cuvinte gete aflăm din Zamolxis, primus Getarum legislator, Carolus Lundius se străduiește să-și convinga conaționalii că geta era limba pe care suedezii o vorbeau/o vorbesc și azi, căci limba nu se schimbă de la un secol la altul, iar limba ca mijloc esențial

de comunicare între oameni, (recte lexicul) este elementul hotărâtor în definirea etniei, finalmente a națiunii.

Ca, una care am studiat un an suedeza și încă un altul daneza cu Prof. Val Munteanu, cursuri care aduceau mai curând cu predarea unei gramatici comparate a limbilor scandinave, ca una care mă ocup de aprox. 11 ani preponderent de cărturarii nordici - geografie, istorie și limbă, mai cu seamă, - cu decenii în urmă, mă uimise regăsirea în limba română a multor cuvinte suedeze și daneze (hyre = chirie și a închiria, gård, viduvo = văduvă, nasa = nas, saga = șagă, hjiord = hoardă, frucht = fruct, ager = ogor, til = țel, knutho = cnut, cracă); precizez că aceste limbi nu au beneficiat de îndreptare ortografice și ortoepice precum germana literară, de pildă, daneza și suedeza rămânând cât mai credincioase sursei lor primare - geta, în speță, - am toate motivele să cred și să văd, cu ochii minții, să-mi însușesc ceea ce a văzut un cărturar de talia lui Carolus Lundius, precum și ceilalți cărturari nordici..

De altfel am avut clar o istorie comună, căci goții descindeau din geți, țara lor a fost în Scandinavia și ei, NORDICII se află în posesia unor documente de arhivă, pe care noi din păcate, nu le avem. Iată de ce, până la pipăirea și cântărirea directă a unora din ele, motivele mai sus enumerate mă îndeamnă, mă obligă să dau crezare geografilor și istoricilor nordici, la loc de frunte fiind Joannes Magnus Gothus. Acesta în Historia de omnibus Gothorum Sueonumque regibus, i.a. enumerând toți regii geți și sueoni.... în număr de 124, împărțindu-i în regi interni și externi: din cei 28 externi - extra patriam - 12 - sunt absolut aceleași care au fost și ai străbunilor noștri geto-dacii, începând cu regina Thomyris/Thamyris (sec.6 î.C.) și terminând cu Decebal (sec.2). Așadar, există documente scrise pe care încă nu le -am văzut, atestând aceste realități istorice (iar dacă nu mai există, avem motive raționale să credem că au existat: martori oculari ne sunt cărturarii nordici.

Ceea ce avem însă la îndemână - factor deloc neglijabil, este limba care nu se schimbă de la un secol la altul, nici măcar de la un mileniu la altul: martor viu ne este lexicul, lui Homer și cu două milenii înaintea lui, cel hitit și hurit.

De la ilustrul elinist din Bruges, Bonaventura Vulcanius (sec.16) am reținut multe informații valoroase, din care cităm:

1. Ulfila a scris ilustrul CODEX ARGENTEUS cu litere getice (alfabetul getic era de mult inventat, precum și scrierea; martor întru eternitate ne este învățatul roman CATO MAJOR);

III. 2. Caracteristica esențială a limbii gete este arătat a fi fost fenomenul de palatizare a consoanelor guturale K, G și H urmate de vocalele E și I, iar martorul cel mai de preț ne este eruditul poet romano-geto-sarmat Publius Ovidius Naso prin *Manuscrisul Ponticelor* de la Biblioteca Batthyanaeum din Alba-Iulia, unde palatizarea, inclusiv a dentalelor D și T, în aceeași poziție, este foarte frecvent. Cu ceva ani în urmă am publicat în revista "Rădăcini" a D-lui Marian Mihai câteva elegii din *Pontice* (Mss) evidențiind prezența fenomenului de palatizare (Traducerea am efectuat-o în metri clasici ca de altfel tot ce am tradus din elegii aproximativ 1000 de versuri). De subliniat că fenomenul de palatizare este prezent și pe faimoasele tăblițe de plumb de la Sinaia, confirmând totodată și justetea cercetărilor întreprinse de Dl. Inginer Dan Romalo. Personal am concluzionat și cred în aceasta și acum că acestea pe care este reprezentată istoria strămoșilor noștri, scrisă de ei au circulat (au fost multiplicare în diverse epoci) și de ele a dispus și Dio Cassius în a sa Istorie romană, iar cele de aur au fost făcute spre tezaurizare.

Fenomenul de palatizare s-a menținut la etnii a căror origine este știută ca fiind cimero-geto-valahă, până în zilele noastre, ba chiar extinzându-se, de plidă: JUT în loc de GUT(= bun, Got, D-zeu, la origine) se spune atât în Landul Nordrhein - Westfalen - în capitala căreia se știe cu

certitudine că a fost o enclavă valahă, sau poate mai mult decât o enclavă, opinau D-nii Profesori Marin Giurăscu și Mihai Bacioacă; (aici desinențele ig , ich dar și ca pronume personal pers.I-a -, se pronunță iș dar și în Danemarca unde s-au așezat cimerienii/cimbrii/zimbri/himerii...veneți de la Bosforul Cimerian; ei, după cum o subliniază și V. Pârvan, erau înrudiți cu geții; această provincie daneză se numește Himmerland (țara cimerienilor) sau Jutlanda, adică regiunea în care se spune jut în loc de gut, mai de mult - se numise Gothislandia/Gothlandia/Țara Goților/Geților.

IV. Deci, Carolus Lundius în cartea *Zamolxis primus Getarum legislator* ne oferă, din acel Dicționar de cuvinte gete, un număr suficient de mare spre a putea judeca lucrurile cât mai aproape de adevăr, cu atât mai mult cu cât hitita, limbă descifrată la aproape trei secole după Lundius, ne oferă și ea posibilitatea de a binecântări faptele de limbă; după hitită urmează limba lui Homer care vine să cimenteze judecățile emise anterior. Și cum o serie de cuvinte, pe care Lundius le-a listat în Dicționarul său, ca fiind gete, le-am găsit și în hitită ba și în hurită limbă înrudită cu hitita, am conchis logic că hitita este totuna cu geta/ desprinsă imediat din ea. Spre a deveni cât mai secretoasă, hitita și-a creat un alfabet cu totul aparte, format dintr-un singur semn - cuiul - așezat în diverse poziții și combinații. De reținut că popoarele vechi nu erau deloc interesate să le fie descifrate textele - dimpotrivă , așa explicându-se și de ce cuvântul RUNĂ, în afară de scrisoare, valah, cal castrat...(în rom. veche - valah = și berbec castrat) are și sensul de secret, taină: în CODEX ARGENTEUS al lui Ulfila, expresia runa Christaua este tradusă în lat. Mysterium Christi. De reținut că pe teritoriul țării noastre s-a scris cu rune până în sec. al XII-lea (în Ucraina până în al 17-lea, iar Cronica lui Nestor, trimite la mitologia scandinavă - deci, getă - pentru legendele și poveștile ucrainiene!)și cam în întreaga Europă se vorbea o limbă teutonă

sau quasiteutonă, așa se explică de ce rugăciunea Tatăl nostru din sec. al XII-lea, deci, sub Carol cel Mare - franc, deci, germanic întemeietorul statului teut - franc - francez seamănă mai curând cu ATTA-unsar a lui Ulfila, decât cu Notre père, de mai târziu. Ea începe cu Vater unsar și am publicat-o anul trecut.

Din Biblia lui Ulfila, scrisă preponderent în getă, așa cum argumentat am demonstrat-o și în conferința prezentată la cea de a 8-a ediție a Congresului Internațional de dacologie și publicată în *Concordanțe istorice între traco-geto-daci, hitiți și etrusci pe bază de lexic și alfabet*, am analizat rugăciunea "Tatăl nostru" = (ATTA UNSAR, Matei, 6,9-13), acum vă citez doar un singur cuvânt șocant - HLAIB/HLAIF = pâine, pe care DEX-ul îl arată ca venind din slavonă, dar slavii, onorat Auditoriu, au apărut la două secole după Ulfila. Așadar, HLAIB, în rusă hleb cât și substantivul TATĂ - în turcă - ATA - sunt cuvinte gete, în pers. are pentru tată PEDER/PEZER de la geticul FADER și PADER, consemnează ca atare Lundius, a dat în gr.πατηρ - încă din bătrâna Antichitate -, în lat. páter , apoi l-au luat limbile anglo-saxone - i.a. father în engl., Vater în germ. și cele zis-romanice, padre în it. și spaniolă, père în fr. Dar cum Lundius ne indică rădăcina AETT (= rubezenie, consanghinitate pe linia arborelui genealogic, vedem bine că și în acest caz PADER/FADER, prin afereză = căderea consoanei inițiale, ajungem tot la străbunul/tătucul ATTIN;

Un alt cuvânt getic la origine este FAN prezent în mai toate limbile și pe care, vorbitorul de rând îl consideră englezesc; acesta este unul dintre cele mai vechi cuvinte gete, ne precizează Bonaventura Vulcanius în tratatul pomenit mai sus, - și înseamnă Dumnezeu; în limbajul actual al tuturor europenilor și nu numai; din admirat, cum era Dumnezeu, a devenit admirator - i.e. fan, cum P cu F sunt consoane permutabile, la greci și

romani a devenit PAN, zeu al întregii naturi iar în elină a mai devenit și PEAN însemnând cântec solemn, aranjat pe mai multe voci și executat în cinstea lui Apollo, în ocazii speciale; așa se face că a devenit epitet ornant al lui Apollo apoi și a lui Asklepios care trece drept fiul lui Apollo și zeu al Medicinii, dar el a fost un om în carne și oase, a avut doi fii, pe Machaon și Padaleirios, participanți ca medici chirurghi la Războiul Troian..

Acest străvechi cuvânt getic a devenit și BAN (B cu P sunt consoane permutabile), cu sensul de teritoriu, ținut, ogor prezent în numeroase limbi mai ales în polonă și maghiară, limbă finougriacă) dar în toate limbile slave și romanice BAN a însemnat în Evul Mediu un moșier, un nobil stăpân peste o moșie - bănie (Vezi Bănia Craiovei expresie păstrată până azi) dar și prin Bănie, înțelegem Craiova, și cu ținutul BANAT, la origine înseamnă același lucru; banul Severinului a bătut și o monedă, numită ban, până cu câteva decenii în urmă, era găurită și de argint. Acest substantiv - BAN, (PAN, (Pean) FAN) a dezvoltat în lat. verbul bannire și fores bannire= a da afară din teritoriu, a exila; verbul este prezent în toate limbile indo-germanice/indo-europene, cu același sens.

Un alt străvechi cuvânt getic este cel care l-a generat în epoca actuală pe angloamericanul BOSS=patron, șef, acesta a fost în getă BIASSA/BASSA/PASA și care într-o serie de limbi, inclusiv în turcă, persană și română au dat și cuv. PAȘĂ, lexemul mai poate fi pus în legătură cu populația BESSA (lat. BESSI-ORUM) și care posibil să se afle și la originea neamului Bass-arabilor.

Expresia OK răspândită cam peste tot în lume, este un împrumut anglo-american, din germana medievală, aceste inițiale însemnând ohne Kost, adică "fără mâncare", așa specificau pe un afiș din fața atelierului, magazinului etc. patronii spre a ști dinainte condiția cei care își ofereau forța

de muncă. Cuv. este getic KOST/GOST/GUST și prin gotică, goții fiind urmașii geților, iar germanii nepoți de fii ai geților, mai târziu a căpătat și sensul de COST = preț, cheltuială, KOSTEN însemnând costuri; cu vremea familia de cuvinte s-a îmbogățit, adăugându-se și sensul de gust culinar, gust la îmbrăcăminte, gust rafinat, artistic, prezent nu numai în limbile idg.; în dan. și sued. este Kost.

Un alt cuvânt getic semnalat de Lundius, este SIR sau SÖ însemnând domn, ținând de treapta socială a cavaleriei. Acelaș savant suedez, subliniază că în cărțile vechi de istorie, precum și în Anale, se regăsește sub formă de Kiri, cu sensul de stăpân, domn, așa cum îl găsim de exemplu și în schița lui I.L.Caragiale, Kir Ianulea. Substantivul getic a pătruns mai întâi în elină κύριος (la Platon cu sensul de cel care are putere/autoritate deplină); în Biblia lui Ulfila grecescul κύριος are sensul de Dumnezeu; prin intermediul bisericii a pătruns și în colindele germane Kirie eleison (sintagma pomenită era aproape ca un refren, de tipul Doamne miluiește sau Florile dalbe); În copilărie, auzeam, de Crăciun expresia: "vine popa cu chiralesa.

Geticul Sir a generat goticul wisir, iar în limba populară este wise (ca în engleza actuală) = înțelept, om cu experiență. Wisir înseamnă administrator suprem, sens preluat de multe limbi arabe; în țările musulmane, de pildă, marele wisir era primul sfetnic al sultanului. Holthausen, Autorul Dicționarului etimologic al limbii engleze, trimite la visl. care=geta..

De asemenea getic este și substantivul care numește pe MAMA și care a fost MOTHER, exact cum îl avem azi în engleză. Doar altfel pronunțat în elină a dat μητης, în latină mater, în pers. mithra, în it. și sp. madre, în fr. mère. Subst. fică, este în getă DOCHTER/DOTTER (la egeemi DAETR=fiicele mării) și pe care îl recunoaștem ușor în englezescul

daughter și în germ. Tochter; în limba lui Homer a devenit θυγατηρ. Cuvântul soră a fost în getă și ser, care a dat în lat. soror, în it. a devenit sorella, în fr. soeur; (Holthausen ne trimite, în cazul englezescului sister, (germ. Schwester), la visl. sistyr; în sued. și dan. este DOTTER.

Cuvântul ogor, căruia i s-a mai zis și ban și bănie, este de asemenea un getism akr și o știm de la Lundius, dar și de la Holthausen, același autor al Dicționarului etimologic al limbii engleze care trimite, ca în multe alte cazuri, la vechea islandeză aer - același și în suedeză, Prima limbă care l-a luat din getă este gr. ἀγρος, apoi lat. în ager, regăsit în germană Acker, engleză și skr. acre, unde are și sensul de măsură de suprafață, egalizând prăjina.

Cuvântul plug, unul din cele mai vechi cuvinte getice l-am găsit identic și în sued. și într-un text runic străvechi (11 litere runice, fiind identice cu cele din alfabetul getic primitiv, ne obligă să afirmăm că runele s-au născut din acesta), romanii i-au adăugat o terminație de neutru devenind Plugum, în elină este tot neutru - ζυγον. În germ. este Pflug; în sued. este plog, pronunțat plug.

Românescul glie poate fi explicat prin cele câteva cuvinte vechi desemnând etnonimul geț și anume GÖL = pământ; în turcă göl = nămol - Tekir-göl = foarte bogat în nămol. Radicalul getic SA însemnând a semăna stă la baza cuvântului pământ, căci în pers. va fi zemin de unde și rusescul zemlea.

AL/ALD, din rom. veche care la origine - ca și în germ. înseamnă nobil, autorități, notabilitate are la origine rădăcina getică AL/ALD, însemnând a da naștere, a crește, a intrat mai întâi în gr. αλδω și αλδησκω = acrește (în lat. augeo-ére și se găsește în toate limbile romanice, începând cu fr. augmenter).

Vechiul cuvânt rom. EV din geticul AWAN/EWAN/AEWE care au dat în lat. AEVUM, în gr. a devenit αἰών iar verbul αἰωνίζω , iar = eu fac ceva de durată, veșnic; în arabă este avan.

Adv. rom. GEABA/DEGEABA își are originea în get/got. GIA/BEGIA/GIABIR, iar în gotica de pe vremea lui Lundius GIAESWER = a-și atribui ceva mai just, turc. dgiaba= dar, got. GIBA (Vezi și proverbe ca: "geaba vii, geaba te duci, că la mândra tot n-ajungi"; în legile vechi este GIA iar în limba vorbită GÄWA, le geți, se scria GIA/GAUJA/GAJA/GOIA, la greci GAI = γάω =verbul = eu dau naștere, iar GHAEFUR însemna coordonator; GHAETI și GAUTI = a da ramuri printr-o acțiune plină de vigoare. Din acest cuvânt getic se poate bine distinge legătura cu GA/GE/GAIA = pământ, ca subst. comun dar și ca zeitate GEMETER și DEMETER= mama-pământ/născătoare, inclusiv cu elinescul γυνή și γυναική însemnând femeie, - deci cea care naște - cu întreaga familie de cuvinte.

Vechiul subst. românesc IAMA=pradă, jaf, ne este cunoscut mai ales în expresia a da iama (în animale, în oameni, ca urmare a unei epidemii, endemii) își are originea în geticul GHAEMRE/GHUMER/GHAEME/JAEMR/JAEMMER = nenorocire, rău - își are originea în verbul getic GAUNA/GHAEMA/GHAEMRA/JAEMRA scris cu J(Jot) = a ataca, a intra în conflict, a se jelui; din getă l-au luat, mai întâi grecii γάω = eu gem, apoi lat. gemo cu toată familia de cuvinte. Cuv. vechii îl găsim în mai toate limbile euroasiatice, inclusiv la indieni, la care zeul morții se numește YAMA; (în germ. avem Jämmer = jeluire . La început însă verbul getic GAEMR a însemnat a distruge, bogăția apelor, obligându-ne să conchidem că la început omul - el însuși acvatic, s-a hrănit cu pește (eu susțin că omul a fost la început acvatic - V. și prezența a doi

pești afrontați pe pereții peșterilor, simbol care apoi a căpătat și o conotație creștină, apoi a fost amfibiu - V. morsa și sirenele, în urmă, terestru).

Dacă românescul inimă/inemă, în vechea rom. va fi pus în legătură cu lat. anima = suflu, vânt, respirație terce în suflet, sinonimul său cord, trimite la geticul HAIRTA/HAERTA/HIAERTA care a dat în gr. καρδία, iar în lat. cor/kordis; este prezent și la Homer, greaca i-a preluat și declinarea din hitită, gen în ș) dar și în hitită, adică getă, radicalul fiind KER/KIR deci, cu două mii de ani înaintea lui H.: prezent în toate limbile anglo-saxone și romanice; (Kluge, autorul Dicționarului etimologic al limbii germane, trimite direct la hitită).

Cuvântul OM nu vine din lat. homo-inis având la bază humus = humă, lut, pământ, ci foarte rațional explică eruditul suedez, se trage din vechiul adj. getic OMOS, însemnând sociabil, calitate ținând de esența naturii umane, acesta a dat în elină adj. ομωσ = apt de a se asocia cu alții asemănători lui.

Subst. VEGHE (cu toată familia lui de cuvinte) considerat greșit a veni din lat. vigilia este și el un cuvânt pur getic - IKA/VEKA/WELKIA = a trezi din somn, regăsit și în germ. în verbul wecken și erwecken, în engl. awake, în it. svegliare, în port. vigiar, vecka sued. și dan.

Subst. scaldă = baie făcută în aer liber, loc bun de scădat, în opinia mea, își are obârșia în numele râului nordic SKALDIS, menționat și de Plinius (IV, 17 și IV, 18), numit în germ. SCHELDE, în fr. ESCAULT; izvorând din provincia belgo-olandeză Seeland curge prin Flandra, Anvers, trece prin Walahia, Scaldia- coordonat geografic pe care, pentru moment, nu-l putem localiza cu precizie, dar avem tot dreptul a ne gândi la o fostă enclavă - precum odinioară și Düsseldorful - de nu cumva întregul ținut Westfalic și pe unde cândva a fost Imperiul pelasgic, sintagmă identică cu

belagic/blahic/vlahic/valah, cuv. care folosește ca radăcină și toponimului BELGIA (țară a cărei limite nu au fost mereu aceleași - dar și denumirii râului SKALDIS care se varsă în Oceanul germanic (hidronim desemnând o parte din Marea Nordului/Oceanul Septentrional).

Substantivul zi nu vine din lat. dies, diei, ci provine dintr-un vechi subst. geto-dac, trecând prin forma DZI/DZIUĂ, păstrată și azi în unele regiuni (Moldova, Basarabia, Bucovina, Maramureș, Bihor) și Italia (Toscana mai ales, unde s-au așezat tyrsenii/tuiscii, care venind din Asia Mică în sec. XV î.C au poposit o perioadă - după renumitul lingvist I.I.Rusu, în ținuturile suspomenite, luând cu ei și o bună parte din lexic. Lat. ca urmare a reformei gramaticienilor, i.a. Probus și Verrus, a eliminat dentala Z, limitându-se la simpla dentală d, în germ. Tag, în sued. dag, engl.day, pers.zija.

La fel stau lucrurile și cu subst. VIAȚA care nu provine din latinescul vita (de altfel nici comparații Michel Bréal și Anatole Bailly (Dictionnaire etymologique du latin) nu pomenesc vita pentru rom. cu acest sens, ci numai cu cel de viță; în skr. e vietsia).

Nici românescul lege nu provine din latinescul lex, legis, cum o arată DEX-ul, ci provine din vechiul getic LAG - în suedeză, limba care conform Lundius, descinde direct din getă, este LOG; de subliniat că și ilustrații comparatiști Michel Bréal și Anatole Bailly, opinează identic; Fr. Holthausen în al său *Etymologisches Wörterbuch der englischen Sprache*, pentru englezescul law trimit la vis. lag (cum acesta este unul din multiplele exemple de etimoane pentru engleză cu obârșia în vis., m-a determinat să pun semn de egalitate între getă și vechea islandeză, întrucât pentru exact aceleași cuvinte Lundius trimite la getă). Luând în considerare un fapt istorico-geografic-etnografic important și anume că în Islanda au trăit primii

geți numiți GAUTAI, este foarte firesc ca lexicul care definește o etnie, să fie același.

Pentru noțiunea de lege limba getă ne mai oferă un lexem, cel de BIUTHS = dreptul nescris, impus, - ca lege - prin obișnuință - i.e. obicei; ne este cunoscută sintagma frecvent întâlnită în vechile coduri de legi din țara noastră, de "obicei al pamântului"; așa că acest străvechi cuvânt getic stă și la baza slavonescului OBIČNO pe care eronat DEX-ul îl indică drept etimon al românescului OBICEI. Luând în considerare faptul istoric de mare importanță de la punctul 2 și anume că prima lege scrisă, - un plebiscit, fusese elaborată de către tătucul ATTIN care tocmai de aceea a și fost zeificat după moarte, trecând drept cel mai vechi zeu nordic, adică getic, era foarte firesc ca și cuvintele desemnând conceptul de lege să fie tot getic: în orice caz acestea s-u întâmplat, nu cu secole, ci cu milenii înainte de întemeierea Romei.

Geticul saed = cereale, mâncare stă la obârșia grecescului σιτος precum și a latinescului situs.

Latinescul annus = an, are la origine geticul și suedezul ar, iar Holthausen trimite pentru englezescul year la același cuvânt dar îl arată a fi vis.; idem pentru englezescul to eat = a mânca, vis.at; acesta este însă radicalul get-hitit pentru latinescul edere, germ. essen, etc.; tot la vis. trimite pentru harbour = port, vis. HERBEGI (it. albergo, fr. auberge).

Cuvântul hiu, hiică pentru fiu, fiică, regăsit și la Homer, -ύιος- prezent și azi în unele regiuni din Moldova, este listat și de Andreas Heusler -III- la finele Manualului elementar de limbă veche islandeză (Altisländisches Elementarbuch).

Kalla în vis, prezent și în hitită adică getă sub forma kalliș/kalleș = a striga, de unde englezescul to call, suedezul kalla, de aici și gr.καλέομαι, în

lat. calo-are a dat calator = herlad în slujba pontificală/ (la noi era cel care bătea darabana spre a comunica o știre, colindând străzile, ulițele); mulka/molka din getă a dat în latină verbul mulgeo-ere, în sued. este myölka, în dan. malke.

Pentru cuvintele creangă și cracă DEX-ul trimite la bulg. granka, în vreme ce acestea se găsesc și în vis. krake, în daneză krikke iar în sued. kraka.

Românescului stea îi corespunde în vis. stiarna, acesta este mai vechi decât homericul αδιής căci se află și în hitită/getă AȘTIRA, având deci o vechime de aproximativ cinci mii de ani.

Cuvântul HUS pentru casă este și getic și vis. și hitit (în sud.este identic). Deci și el are o vechime de cinci mii de ani; CASĂ ca atare este prezent în toate limbile romanice (și în lat. cu sensul de colibă), inclusiv în familia de cuvinte de tipul casar (sp.) și casare = a face casă i.e. a se căsători, casalingar (it.) = casnică.

KUNNASTA în vis. = a cunoaște a devenit to know, kennen, connaître, conoscere.

MOARĂ va fi în vis. miol, căreia Homer îi va zice μύλη, iar neamțul tot Mühle (pronunția este identică).

GARTHR din vis. înseamnă gard, curte; în sued. este gärd.

A ȘEDEA, va fi în vis. sitia, la Homer στατος =stat, în hitită este šeškija.

EDDA, cunoscut monument literar islandeze = străbunică în vis.(posibil să aibă o legătură etimologică cu ATTA și ATTIN).

SAGA, în vis. iar, în Islanda de azi SÓGO se găsește în rom. dialectală sub forma de șagă = glumă (și verbul "a șugui"), în germană Sage = legendă și verbul sagen, engl. say.

Făuritor al spiței neamului getic/hitit (cf. Tacitus Annales și De moribus Germanorum XIV, a fost MANNUS (MANN) fiu al Terrei și al lui Tuistus; în skr. MANU, este conceptul de arbore inițial al omului. Acest strămoș al omului a întocmit niște legi care-i poartă numele Legea/Legile lui Manu, numite în skr. MANAVA-AHARMA-SUTRA = cel mai important cod de legi al Indiei. Aceste legi din skr. s-au păstrat într-o versiune datând din sec. II î.C - sec. II d.C.

Popoarele germanice - teutonii și celții care prin goți sunt nepoatele de fii ai geților, având substratul lingvistic tot în getă - îl celebrează pe Tuista/Tuisto (de unde și neamul teutonilor. Grecii îl numesc αδελφοί = frați, iar romanii, germanii, ambii termeni însemnând același lucru - frați - .

Aceștia sunt născuți din pământul - Mamă și Mannus, care trece drept primul om, făuritor al neamului germanic și omenesc totodată cf. Plin.(IV, 31,2), Caesar (I, 51,2) și Tacitus (Germ.28) numele autentic este cel de NEMETES=NEMȚI.

Substantivul lume = pluralul subst. om (Mannus) cât și substantivul fem. o lume, două lumi, sensul inițial fiind acel de lumină, dar mai înseamnă și glob pământesc și planetă locuită și neamul omenesc și societate umană.

Etimonul acestui substantiv se află în hitită LU/M/K.

Nu ne este clar încă dacă Legile lui Mannu din India au o legătură mai semnificativă cu LEX ATTINIS, posibil să fi fost un paralelism socio-uman necesar vechilor indieni dar de sorginte getică, întrucât sunt implicați nepoții acestui ilustru neam al geților și anume nemții.

Iată cum glăsuiește belgianul Bonaventura Vulcanius, originar din Bruges în celebra sa mai sus-pomenită carte: *"Nu pot să trec sub tăcere faptul că întotdeauna am fost admiratorul mai mult decât al tuturor, al acestui nume prin exelență nobil al unui neam, care crede din adâncul*

inimii lui în nemurirea sufletului căci, după judecata mea, condamnând puternic moartea, ei capătă un curaj nețărmurit de a înfăptui orice; după cum se vede, neamul Geților-numiți și GAUTA/GAUTAR/GOTTAR/GOTHI/GOTHONES GIALO/GELU/GOIA, rădăcina fiind GA/GE/GO/GI = Pământ - s-a ivit dintotdeauna așa de la natură, el a fost și este un popor cu totul aparte și veșnic".

P.S.

În afara surselor bibliografice reliefate în text, am mai folosit: MOHR, F.A..*Langenscheidts Taschenwörterbuch der dänischen und deutschen Sprache*, Berlin - Schonberg, Langenscheidtsche Verlagsbuchhandlung, 1933;

ROSENBERGER, G.:*Dutsch-Schwedisches Wörterbuch*. Stockholm, Verlag von P.A. Norstedt Söner, 1950.

HOLTHAUSEN, FERD: *Etymologisches Wörterbuch der englischen Sprache*. Leipzig, Bernhard Tauchnitz, 1917.

Maria Crișan

Ianuarie 2008